

Vesilintujen poikuelaskentaohjeet

Vesilintujen poikuelaskentojen päätavoitteena on selvittää sorsien vuotuinen lisääntymistulos erityyppisillä vesillä ja eri puolilla Suomea. Hanke palvelee kantojen kestävästä verotusta ja riistanhoitoa sekä linnuston ja ympäristön seurantaan. Poikuelaskenta tehdään samoilla pisteillä kuin keväinen parilaskenta.

Laskettavat lajit ja poikueiden ikäluokitus. Laskettavia lajeja ovat ensisijaisesti sinisorsa, tavi, haapana, telkkä ja nokikana. On silti suotavaa, että kukin lajintuntemuksensa sallimissa rajoissa laskisi myös muita vesilintuja. Sorsapoikueiden ikäluokka määritetään oheisen luokituksen mukaisesti. Nokikana-, kuikka- ja uikkupoikueille ikäluokitusta ei tehdä.

Apuvälineet. Laskennassa käytetään kiikaria ja/tai kaukoputkea.

Laskentakausi ja vuorokaudenaika. Poikuelaskenta tehdään kertaalleen 1.–20.7. välisenä aikana. Laskenta suositellaan tehtäväksi mieluummin aamulla klo 5–9 tai illalla klo 18–21. Pistekohtainen vuorokaudenaika tulee pitää vuodesta toiseen vakiona.

Laskentasää. Laskenta tehdään hyvällä säällä. Aurinkoinen tai pilvipoutainen tyyni säätila on paras. Tuulta tulee välttää, samoin näkyvyyttä häiättävää sumua tai sadetta.

Laskenta maastossa. Pisteeseen saavutaan lintuja mahdollisimman vähän häiriten. Sektorilta laskijan säilyttämät pakenevat linnut lasketaan mukaan. Muistiin merkitään päivämäärä, tarkkailun alkamisaika ja kesto. Kiikarin tai kaukoputken avulla tarkastetaan rauhallisesti koko näkyvä tai maastomerkein rajattu vesialueen sektori yhteen suuntaan edeten. Myös sukeltavat linnut on ehdittävä havaita. Erityisen huolellisesti on etsittävä rantaviivan tuntumassa tai kasvillisuuden reunassa piileksiviä poikueita ja aikuislintuja.

Laskennan tärkein yksikkö on sorsapoikue. Kunkin poikueen yksilömäärä ja ikäluokka määritetään mahdollisimman tarkasti, ja tiedot kirjataan jokaisesta poikueesta erikseen. Poikueiden ja emolintujen lisäksi lasketaan poikueettomat naaraat, aikuiset koiraat sekä iältään ja sukupuoleltaan tunnistamattomat linnut. Tiedot näistä kirjataan kokonaisuutena kustakin lajista erikseen.

Lentäviin ja uimalla määrätietoisesti liikkuviin lintuihin tulee kiinnittää huomiota. Jos lintu laskennan aikana lähtee sektorilta tai saapuu sille, se lasketaan mukaan pisteen tuloksiin.

Jos samalla kohteella on useita laskentapistettä, on kiinnitettävä erityistä huomiota laskentasektorilta lähteviin lintuihin. On varottava laskemasta uudelleen edellisestä pisteestä kirjattuja lintuja, jotka ovat siirtyneet toiselle sektorille. Samalla vesialueella sijaitsevat pisteet lasketaan peräkkäin samana päivänä. Eri järvilla sijaitsevat pisteet voidaan laskea eri päivinä.

Tähystykseen kuluva aika vaihtelee mm. sektorin koon, rantaviivan rikkonaisuuden, kasvillisuuden ja lintujen määrän mukaan. Poikuelaskennassa laskenta-ajan tulisi kuitenkin olla vähintään kaksikertainen kevään parilaskentaan verrattuna. Pistekohtainen laskenta-aika tulee vuodesta toiseen pitää suhteellisen vakiona.

Kustakin laskentapistestä täytetään oma lomake. Vesilintuhavainnot merkitään lajeittain lomakkeelle. Jokainen poikue merkitään omalle rivilleen. Poikuetta hoitaa normaalisti vain naaras, jonka läsnäolo (♀) merkitään emosarakkeelle. Poikasten lukumäärä merkitään lukumääräsarakeelle. Mikäli poikasten lukumäärä jää epävarmaksi, merkitään lukumäärä sulkeisiin. Poikasten ikäluokka merkitään omalle sarakeelle. Ilman emolintua havaitut poikueet merkitään samaan tapaan jättämällä kuitenkin emosarake tyhjäksi. Varoittelevat emot (poikue ilmeisesti lähettyvillä, mutta ei näkyvissä) merkitään naaras emosarakkeeseen ja poikassarakkeet jätetään tyhjäksi. Nokikanan, kuikkalintujen ja uikkujen sukupuolet on vaikea erottaa, joten näiden lajien kohdalla poikuehavainto koostuu emojen lukumäärästä (1 tai 2) ja poikasten lukumäärästä ilman ikäluokkaa.

Poikueettomista aikuisista linnuista summataan kunkin lajin määrät yhdelle riville.

Palauta laskentalomakkeet **25.7.** mennessä: Jukka Rintala, RKTL, PL 2, 00790 Helsinki.

Sorsapoikueiden ikäluokituksessa on käytetty esimerkkilajina telkkää, mutta samoja kriteerejä voidaan käyttää kaikille sorsalintupoikasille. Maastossa kiinnitetään huomiota poikasen kokoon suhteessa emoon, ruumiinmuotoon sekä untuva- ja höyhenpeitteisten alojen suhteeseen.

Ia Aivan pienet kirkasväriset untuvapallot.

Ib Pienet, hieman haalistuneet untuvikot. Poikaset palleromaisia, kaula ja pyrstö tuskin erottuvat.

Ic Pienehköt, haalistuneet untuvikko-poikaset. Untuvan väri ja kuviointi on haalistunut himmeäksi. Kaula ja pyrstö erottuvat.

IIa Alle puolikasvuiset poikaset. Ensimmäiset höyhenet ovat havaittavissa rinnassa ja kyljillä.

IIb Puolikasvuiset poikaset. Valtaosaksi höyhenpeitteiset poikaset, joilla untuvaa on vielä laajalti näkyvissä kaulassa ja selässä. Siipisulat ovat puhkeamassa tupesta.

IIc Yli puolikasvuiset poikaset viimeisin untuvin. Untuvaa näkyy enää vain niskassa ja selässä. Siipisulat ovat puhjenneet ja tupet näkyvät sulkien tyvillä.

IIIa Lähes täysikasvuiset höyhenpeitteiset poikaset. Untuvaa ei enää näkyvissä. Siipisulkien tupet ovat peittyneet höyhenten alle, mutta sulat kasvavat yhä.

